

מרים הרים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 425 שאלות המצויות בימי מגיפת הקורונה, ושאלות המצויות שבט תשפ"א
ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

שבר טלפון סלולרי מפחד הקורונה

שאלה: ראובן שנוהר מאוד בכל כללי הזהירות בגלל נגיף הקורונה מצא טלפון סלולרי ברחוב, צלצל לבעל הטלפון שסיפר לו שהוא חולה קורונה, ראובן נבהל שמא יידבק בגלל הנגיפים שעל הטלפון, והוא נפל ונשבר, האם צריך לשלם עליו?

תשובה: מסתבר שאדם הנוהר מכל סדך הנגיף, כששומע שיש לו חפץ ועליו חשש מנגיפים מקבל פחד נורא, ונחשב לאונס, ולכן מצד שומר אבידה פטור מלשלם כמו כל שומר שפטור מאונסין (וכעין משה רבינו כשראה את הנחש "וינס... מפניו", שמות ד', ג', ועי' "העמק דבר" שם), אבל מדין אדם המזיק, הרי אדם המזיק חייב אפילו על אונס, אמנם יש לדון אם זה נחשב אונס גמור שפטור עליו (עי' ש"ך חוי"מ סי' שע"ח סי"ק א').

ע"י תשובה תתגלה רפואה לנגיף

כתוב בפרשת כי תבוא (דברים כ"ח, ס"א): **"גם פל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת..."**, היינו שאם לא הולך בדרך התורה, אביא מכה אשר לא כתובה בספר התורה, ואין לה רפואה, אבל איתא בגמרא (יומא פ"ו.) א"ר חמא ברבי חנינא גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם, שנאמר (הושע י"ד, ה'): **"אָרְפָּא מְשׁוּבְתָם אֲהֵבִם נְדָבָה"**, וכתב ב"עין יעקב" (שם) שהכוונה היא שהקב"ה ימגלה רפואתו בעולם מה שלא ידעו עד השתא, וכן שמעתי מגדולי הרופאים שנתגלה באחרונה כמה רפואות מה שלא נודעים לרופאים הראשונים, עכ"ל. ולכן יש לדעת שהחיסון החדש הוא בזכות אלה שמחזיקים בתורה וביראה, ויה"ר שיבורא רפואות ירפא את כל חולי ישראל ויהיו כולם בריאים, בס"ד.

שאלות המצויות

מדיני האיסור לעבור כנגד המתפלל

שאלה:

- א. האם הדין שאסור לעבור לפני המתפלל נאמר גם על תפילת קטן?
- ב. האם דין האיסור לעבור לפני המתפלל הוא עד שפוסע ג' פסיעות או עד שגומר את התחנונים?
- ג. האם האיסור לעבור לפני המתפלל חל מיד כשמתחיל "ד' שפתי", או רק כשמתחיל בברכה?

תשובה:

א. כתב השו"ע (סי' קי"ב סעיף ד') אסור לעבור כנגד המתפלל תוך ד' אמות, ע"י שם. נאמרו שני טעמים: האחד משום ביטול כוונת המתפלל (מג"א סי"ק ו'), והשני משום שהמקום שהמתפלל עומד אדמת קודש היא, הואיל והשכינה כנגדו (ט"ז סי"ק ג'), ואסור להפסיק בין המתפלל לשכינה (משנ"ב סי"ק ט"ו). ולכן, גם בקטן המתפלל יש להקפיד שלא לעבור על פניו (ספר "ארחות איש" שער י"א סי' ג') בשם "חזון איש" זצ"ל, וב"הליכות שלמה" פרק ח' אות ל"ה בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, ואם מוכח מתנועת הקטן שאין שם ליבו כלל לתפלתו לכו"ע מותר לעבור לפניו (ספר "ד' אמות של תפילה" סי' ב' הערה ט').

ב. דין זה נוהג אפילו אם המתפלל גמר את התחנונים שלאחר התפילה, כל זמן שלא פסע לאחוריו נחשב שעומד לפני המלך ואסור לעבור לפניו (משנ"ב שם סי"ק ג', וסי' קכ"ב סוסי"ק ה', וסי' צ"ז סי"ק ג'). ויש מקפידים שלא יעבור אדם לפניו בעוד שעומדים במקום שפסע שלא יפסיק בין פסיעותיהם (משנ"ב סי' קכ"ג סי"ק ח').

ג. הפסוק "ד' שפתי תפתח..." שייך לתפילת שמו"ע (עי' משנ"ב סי' קי"א סי"ק י', ו"ביאור הלכה" שם ד"ה חזור), ולכן יש לו דין עומד לפני המלך ואסור לפסוע לפניו.

ש"ץ ששכח "טל ומטר"

שאלה: בישיבה קטנה לאחר סיום חזרת הש"ץ באו שישה בחורים ואמרו ששמעו שהש"ץ אמר "ותן ברכה" במקום "טל ומטר":

- א. האם צריך לחזור על חזרת הש"ץ?
- ב. היות שמדובר בישיבה קטנה שיש שם למעלה ממאה בחורים,

בלע"ה, אולי יש להתחשב בזה שתהיה בושה גדולה לאותו בחור ולכן אין לחזור על חזרת הש"ץ?

תשובה:

א. כתב השו"ע (סי' קכ"ו סעיף ג') כל מקום שהיחיד חוזר ומתפלל, שליח ציבור חוזר ומתפלל. וכתב המשנ"ב (סי"ק י"ג) שאם שכח "משגיב הרוח" או "טל ומטר", מחזירים אותו, ע"י שם. ולכן בנד"ד אם הם בטוחים ששמעו כן יש לחזור על כל חזרת הש"ץ.

ב. אפילו שיש בזה בושה, בכל זאת יש לחזור ולהתפלל, ויש לפייס את הבחור באופן אחר (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

בקשת טובה מכהן

שאלה:

- א. הלומד עם חברותא שהוא כהן, והכהן הולך להכין לעצמו קפה, האם מותר לחבר לבקש ממנו להכין קפה גם עבורו?
- ב. אם הכהן הולך להכין לעצמו קפה, ורוצה מעצמו להכין גם לחברו, האם מותר לו להסכים לכך?

תשובה: כתב הרמ"א (או"ח סו"ס קכ"ח) אסור להשתמש בכהן אפילו בזמן הזה וכו' אם לא מחל על כך, ע"י שם. וכתב המשנ"ב (סי"ק קע"ה) שאם מחל מותר, שכבוד הכהונה ניתן למחילה, ויש סוברים שאינו יכול להשתמש בו אפי"כ יש לו איזו הנאה כגון בשכר או לאדם חשוב, אבל בלי זה לכתחילה יש להחמיר, ע"י שם.

ולפי בנד"ד כהן שנהנה להכין קפה לחברו בודאי יכול לבקש ממנו לעשותו, וק"ו אם מכין בלי לשאול, אבל אם זו טרחא עבורו הרי"ז תלוי במחלוקת אם יכול לבקש ממנו אע"פ שהוא מוחל בלב שלם.

לפני שטעם ענה אמן על ברכת חברו

שאלה: לאחר הברכה על האוכל לפני שטעם ממנו ענה אמן על ברכת חברו, האם נחשב להפסק?

תשובה: אסור להפסיק ולענות אמן על ברכת חברו קודם שיטעם הוא על ברכתו (משנ"ב סי' קס"ז סי"ק ל"ה), ואם ענה אמן בינתיים על ברכה ששמע צריך לחזור ולברך ("ביאור הלכה" סי' כ"ה סעיף י' ד"ה ואם). אמנם יש חולקים על זה שאין זה נחשב הפסק (בשעה"צ סי' רט"ו סי"ק ב' הביא דעות בזה), ולכן למעשה בדיעבד אם ענה אמן על אותו סוג של ברכה (חברו בירך אותה ברכה שהוא בירך), אין זה נחשב להפסק ולא יברך שוב, אך אם ענה אמן על ברכה אחרת, נחשב להפסק אפילו בדיעבד (הגרש"ז אויערבך זצ"ל שש"כ פרק מ"ח סעיף ז', והערה ל"ה-ל"ט).

הפסקה בניגון בין ברכה לאכילה

שאלה: בשבת לאחר שבעה"ב הוציא את המסובים בברכת "המוציא" אחד מהמסובים שר לעצמו ניגון, האם נחשב להפסק בין הברכה לאכילה?

תשובה: לכתחילה אסור להפסיק בניגון בין ברכה לאכילה (שו"ת "מנחת יצחק" ח"ו סי' ט'), אבל בדיעבד אין זה מעכב. ורק אם דיבר אפילו מילה אחת בין הברכה לאכילה נחשב להפסק וצריך לחזור ולברך (שו"ע סי' קס"ז סעיף ו', משנ"ב סי"ק ל"ו), וכן לענין תפילה במקום שאסור להפסיק בדיבור אין להפסיק בניגון, אבל בדיעבד אין זה הפסק (שו"ת "שבט הלוי" ח"ה תשי"ז).

שתה כוס הבדלה לפני ברכת "המבדיל"

שאלה: לאחר ברכת "הגפן" הבדלה טעה ושתה מיד את הכוס, ואח"כ המשיך את שאר הברכות, האם יצא יד"ח (בקבוק היין היה על השולחן)?

תשובה: ברכת הקידוש וברכת ההבדלה חייבים להיות על הכוס, ואם הבדיל בלי כוס אפילו בדיעבד לא יצא (עי' משנ"ב סי' רצ"ו סי"ק י"ז, ולכן בתענית במוצאי שבת אי אפשר להבדיל כלל), נמצא שלא יצא אפילו בדיעבד, ואף שהבקבוק עדיין עומד על השולחן לא יצא בזה, כיון שלא היה דעתו כלל לשתות עוד יין (עי' משנ"ב סי' רע"א סי"ק ע"ח לגבי קידוש דיצא רק משום שדעתו לשתות ממנו), ולכן בנד"ד יש לחזור ולעשות הבדלה על הכוס.

ולענין ברכת "הגפן" כיון שלא היה דעתו כלל לשתות עוד יין חוץ ממה שיש בתוך הכוס, מסתבר שצריך גם לחזור ולברך ברכת "הגפן", ואמנם אם נשאר מעט מהיין בכוס, נחשב שלא הסיח דעתו מהיין ואין

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח"ו זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א' - ה'):

אחה"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

נא לשמור על קדושת הגיליון.

צריך לברך שוב ברכת "הגפן".

כמו כן, אם שכח "אתה חוננתנו" בתפילת ערבית, נמצא ששתה ללא הבדלה וללא "אתה חוננתנו", וצריך לחזור ולהתפלל תפילת שמו"ע של ערבית ואח"כ יעשה שוב הבדלה (כמבואר בשו"ע סי"ט רצ"ד).

טלטול תרופות בשבת

◀ **שאלה:** האם מותר לפתוח מגירה מלאה תרופות, או שהן מוקצה? **תשובה:**

- א. תרופות אשר שימושן מצוי כגון תרופות להורדת חום וכיוצא בזה אינן מוקצה אפילו אם אין חולה בבית, מכיון שמצויים בעיר אנשים הזקוקים לתרופות אלו, ונחשבות מוכנות לשימוש (וכעין שמצינו שאם בעלי חיים מצויים בעיר, העצמות אינן מוקצה, שו"ע סי' שי"ח סעיף כ"ט), (ספר "ארחות שבת" פי"ט אות קכ"ז).
- ב. שאר תרופות בשבת הן כמוקצה מחמת גופם ואסורים בטלטול, בין אם טעמן מר ובין אם טעמן מתוק ("מנחת שבת" סי' פ"ח ס"ק ט"ז, "אשל אברהם בוטשאט" סי' שכ"ח סעיף מ"ח), כיון שאינן ראויות לבריאה כלל.
- ג. אם החולה כבר נחלה לפני שבת ונמצא שהתרופות עומדות לבליעה, פקע מהן איסור המוקצה ומותר לטלטלן גם שלא לצורך החולה ("מנחת שבת" שם, שש"כ פרק כ"י סעיף ל"ו, וספר "תורת היולדת" סוף פרק כ"ג ד"ה שהרי, הגר"ש ז"א איועברך זצ"ל תשי"ה הגר"ש"א אות ח').
- ד. חולה שנחלה בשבת, היות שבבין השמשות היו התרופות שהחולה צריך להן עדיין מוקצה, נשארו מוקצה לכל השבת, ובכל זאת מותר לקחתן (כגון כל סוגי משחה ע"ג מכה או כויה), אפילו שהן מוקצה, ולכתחילה יטלטלן בשינוי (משנ"ב סי' שכ"ח ס"ק כ"ח וסי"ק ק"ב).
- ה. החולה או אדם אחר יכול לטלטל את התרופות לצורך החולה (לכתחילה בשינוי, וכנ"ל), אם החולה צריך לכך ("ערוך השולחן" סי' שי"ח סעיף נ"ט).

ו. לאחר שגמר להשתמש בהן ואין בהן עוד צורך יצטרך להניחם, ואסור לטלטלם ולהחזירן למקומן ("נחלת ישראל" פרק כ"י אות א').

ז. אם התרופות נמצאות בתוך קופסה או במגירה שבה יש תרופות נוספות וכולן מעורבות ביחד, יש להקפיד להוציאן סמוך לשימושן שאז דינו כבורר אוכל מתוך פסולת שצריך להוציא דוקא בשימוש אלתר ("ארחות שבת" שם).

ח. אם רוב התרופות נמצאות בתוך המגירה הן מוקצה, הרי הכל בסיס לדבר האסור, והקופסה או המגירה מוקצה, ועכ"פ לצורך החולה מותר לטלטל את הקופסה או המגירה, ועדיף בשינוי וכנ"ל ("ארחות שבת" שם).

ברירת צלחות ובגדים בשבת

◀ **שאלה:**

- א. **ערימה של צלחות נקיות ומלוכלכות לאחר הסעודה, האם מותר להפרידם אחת מהשניה, או שנחשב לב' מינים שאסור להפרידם משום איסור בורר, ומותר רק סמוך לשימוש?**
- ב. **האם מותר לבילל שבת להוציא חולצה מערימת חולצות לצורך הבוקר?**

תשובה:

א. הכלל הוא שאם הוא מין אחד, אין בו איסור בורר (שו"ע סי' ש"ט סעיף ג'), ולכן צלחות נקיות ומלוכלכות שבעצם הן מין אחד (ובקל אפשר לרחוץ ולהשתמש בהן), דינם כמין אחד ואין בזה איסור בורר.

ב. בגדי שבת ובגדי יום חול, אם בגדי החול צבעוניים וחולצת השבת לבנה בודאיש יש קפידא עליהן ונחשבים לשני מינים ואסור לברור בלילה לצורך הבוקר, אלא רק סמוך ללבישה יש להוציא את החולצה שרוצים, אבל אם כל הבגדים למשל לבנים אלא שאחד מהם יותר חדש מהשני הרי"ז בעצם מין אחד ואין בו איסור בורר (עיי' ספר "איל משולש" מ"ל בורר פרק ב' סעיף י"ט).

ברירת בגדים או סכו"ם מכל הבא לידו

◀ **שאלה:** כאשר יש ערימה של בגדים או סכו"ם, האם מותר להוציא מכל הבא לידו כדי לראות אם זה מה שצריך, ואם לא יחזירו לערימה, או שמא נמצא שבינתיים הוציא פסולת מן האוכל, ואסור? **תשובה:** מותר לברור ולהוציא מכל הבא בידו, עד שמוצא את מה שמחפש, אע"פ שבינתיים עולה בידו הפסולת' תוך כדי החיפוש, משום שזה דרך אכילה ושימוש (ספר "איל משולש" ה"ל בורר פרק ו' ה"ל ז' בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"נ קרליץ זצ"ל).

חימם פיצה בבוקר ושניצל בצהריים

◀ **שאלה:** חימם פיצה עם גבינה צהובה בטוסטר לארוחת הבוקר, ובצהריים שכח וחימם שם שניצל בשרי, והיתה הפרדה ע"י ניר פרגמנט בין השניצל לטוסטר:

- א. מה הדין לגבי השניצל?
- ב. האם מותר לתת את השניצל לגוי?
- ג. מה הדין לגבי הטוסטר?

תשובה:

א. בעת חימום הפיצה החלבית בבוקר, יש בליעה 'בן יומי' בתוך הטוסטר, ולכן בצהריים כשחימם שם שניצל בשרי הרי יש בו בליעות 'בן יומי' של בשר וחלב ביחד, ואסור לאוכלו אפילו אם היה עטוף בניר פרגמנט, כי נחשב שיש בו חורים ואסור לאכלו (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

ב. חימום בטוסטר הרי"ז כמו צלי או טיגון שיש לו דין בישול מן התורה (עיי' "פתחי תשובה" יו"ד סי' פ"ז ס"ק ב' וב"חכמת אדם" ו"בדי השולחן" שם סי' ק"ב), ולכן אם זה שניצל בקר אסור בהנאה ואסור ליתנו לגוי, אבל אם זה שניצל עוף, כיון שאיסור בשר עוף בחלב הוא רק מדרבנן מותר בהנאה ויכול ליתנו לגוי.

ג. כדי להכשיר את הטוסטר צריך ליבון חמור, וזה לא שייך בטוסטר שהרי יתקלקל מיד, ולכן צריך לזרוקו לפח, ומכאן ואילך כשקונים טוסטר חדש יש להזהיר את בני הבית שהטוסטר חלבי, ולסמנו בצורה ברורה כדי שלא יבואו שוב לידי טעות.

טבילת 'מקלף'

◀ **שאלה:** מקלף של תפוחי אדמה האם חייב בטבילה, או כיון שתפוחי האדמה עדיין אינם ראויים לאכילה לא חייב לטבול אותם? **תשובה:**

א. מקלף שמיועד רק לתפוחי אדמה ולא לשום ירק אחר, היות שראוי לאכילה רק לאחר בישולו, יש לטבול בלא ברכה (וכעין שמצינו בסכין שחיטה, כלי לישא וכן הברזלים שמרדדים בהם את המצות), (רמ"א יו"ד סי' ק"כ סעיף ה', ובש"ך סי' ק"א, וקישו"ע סי' ל"ז סעיף ח').

ב. אם המקלף מיועד גם לשאר פירות וירקות, כגון גזר וכדומה, אפילו שהוא רק מיעוט שימוש, היות שהוא בקביעות גם לזה, יש לטבולו בברכה (עיי' ספר "טבילת כלים" פרק א' סעיף ג' ופרק י"א סעיף קכ"ט).

איסור ייחוד במקומות עבודה

◀ **שאלה:** כאשר עובדים במשרד סגור שני אנשים ושתי נשים, האם יש בזה משום איסור ייחוד? **תשובה:**

א. לפי מנהג בני ספרד אסור לעבוד שם משום איסור ייחוד (שו"ע אה"ע סי' כ"ב סעיף ה').

ב. לפי מנהג בני אשכנז אם האנשים חילוניים, אפילו אם שתי הנשים חרדיות, אסור לעבוד שם משום ייחוד.

ג. אם אחד האנשים חילוני והשני חרדי, פליגי בזה הפוסקים, ולכן אין לעבוד שם (עיי' "ים של שלמה" קידושין כ"א, שו"ת "מהרי"ל דיסקין" פסקים סי' ב', "בית מאיר" אה"ע סי' כ"ב וכן משמע לשון הרמ"א שכתב שני אנשים כשרים).

ד. אם שני האנשים חרדים, לפי הרמ"א (שם) אין בזה איסור ייחוד, ובכל זאת יש להיזהר מאוד, שהרי לפעמים רק איש אחד נמצא שם והשני אינו מגיע או יוצא לכמה שעות, ואז יש בזה איסור ייחוד.

לכן אין לעבוד במקומות כאלו כלל, רק במקומות שהדלת פתוחה, ואנשים מבחוץ יוצאים וכנסים כל הזמן, ואז אין בזה משום ייחוד (שו"ע שם סעיף ט').

ענף של שכן העובר לחצר השניה

◀ **שאלה:** אילן שגדל בחצר של ראובן וענף נכנס לחצר של שמעון ומדיף ריח חזק ששמעון ארגי אליו, ולכן לא יכול לישון בחדר הסמוך לאילן, האם יכול שמעון לתבוע מראובן לקצוץ את האילן? **תשובה:** כיון שנטע ראובן את האילן בהיתר בתוך חצרו, אי אפשר לחייבו לקצוץ אותו, וקיי"ל על הניזק להרחיק את עצמו, אבל יכול שמעון לקצוץ את הענף הנכנס לחצרו, וההוצאות הן על שמעון (עיי' שו"ע חו"מ סי' קנ"ה סעיף כ"ו).

הזמין בגדים, קיבל אותם ואת הכסף בחזרה

◀ **שאלה:** הזמין דוד ה'מייל' בגדים מחברה של גויים ושילם להם, לאחר שלושה חודשים הודיעם שהסחורה לא הגיע, ומיד החזירו לו את התשלום, כעבור חודש הסחורה הגיעה, האם צריך לחזור ולשלם להם? **תשובה:**

א. קיי"ל שטעות עכו"ם פטור מלהחזיר (שו"ע חו"מ סי' שמ"ח סעיף ב' ובש"ך סי' ק"ג) ולכן אינו חייב להחזיר, אבל אם היתה זו חברה של יהודים חייב להודיעם.

ב. בהרבה מקרים אפילו בחברה של יהודים היות שזו טרחה בשבילם, וגם רוצים שיהיה להם שם טוב, הם מוותרים על הכסף אם אינו סכום גדול מאוד.

ג. באופן שהתשלום הוא ע"י שליח וכד', והחזירו לו את הכסף וכתת הם תובעים שוב את הכסף, אין הקונה חייב לטרוח שוב ולמצוא שליח ולשלם, אלא לאחר שהודיעם הם צריכים לטרוח ולבוא אליו לקחת את הכסף.